Renata Rubiś
Akademia Humanistyczno-Ekonomiczna w Łodzi

Polityka bezpieczeństwa osobistego i wolności w Polsce w kontekście uprawnień policji w obszarze zatrzymania na przykładzie Komendy Powiatowej Policji w Sieradzu[1]

Celem przybliżenia przedmiotowego zagadnienia, stanowiącego temat pracy, należało krótko wyjaśnić dwa tytułowe terminy, które w znacznej mierze są podstawowymi elementami funkcjonowania człowieka w społeczeństwie, a mianowicie *bezpieczeństwo* i *wolność*. Rozwinięcie znaczenia i dokładne omówienie tych definicji nastąpiło w dalszej części pracy, natomiast na wstępie przybliżono treść owych pojęć w najogólniejszym ujęciu.

Słowo *bezpieczeństwo* wywodzi się z języka łacińskiego (*sinecura – securitas*), co za czasów rzymskich określało stabilność polityczną[2], natomiast obecnie w dosłownym tłumaczeniu oznacza stan pewności istnienia, bez niepokoju i zmartwienia, inaczej mówiąc, bez troski. Najogólniej można przyjąć, iż jest to brak zagrożeń. Bezpieczeństwo pełni nadrzędną rolę w działalności państwa. Jest to pojęcie szerokie, dlatego swym zasięgiem obejmuje różnorakie dziedziny życia każdego obywatela, tj. przetrwanie, posiadanie, tożsamość i całość terytorialna[3]. Istnieje kilkanaście definicji, które określone są z różnych punktów widzenia, ale ich cechą wspólną jest to, że bezpieczeństwo nie jest stanem danym raz na zawsze. Jedną z najogólniejszych definicji bezpieczeństwa odnajdziemy

[1] Fragmenty pracy magisterskiej napisanej pod kierunkiem prof. nadzw. Edyty Pietrzak na kierunku politologia na Wydziale Humanistycznym Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi.

[2] K. Wojtaszczyk, A. Materska-Sosnowska (red.), *Bezpieczeństwo państwa*, Aspra JR, Warszawa 2009, s. 11.

[3] K. Sienkiewicz-Małyjurek, Z. T. Niczyporuk, *Bezpieczeństwo polityczne*, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2010, s. 16.

w Słowniku nauk społecznych sponsorowanym przez UNESCO, gdzie D. Lerner podaje, iż w dosłownym znaczeniu bezpieczeństwo jest tożsame z pewnością, a oznacza brak zagrożenia fizycznego lub też ochronę przed nim[4]. Samo zapewnienie bezpieczeństwa to problem społeczny, który leży w gestii decydentów. Zadaniem państwa jest stworzenie odpowiedniej struktury decyzyjno-wykonawczej oraz ustalenie zasad działania zarówno państwa, jak i poszczególnych jednostek. W celu zapewnienia bezpieczeństwa społeczeństwo zmuszone jest do rezygnacji z części wolności na rzecz państwa, która ujęta jest w postaci umowy społecznej ustalającej zakres działania państwa w stosunku do poszczególnych jednostek ludzkich, dodatkowo określa obszar ich rezygnacji z wolności. Należy dodać, iż zapewnienie bezpieczeństwa oraz porządku publicznego zostało przypisane utworzonym przez państwo instytucjom, które posiadają prawno-organizacyjne instrumenty działania, wśród nich odnajdziemy również policję[5].

Pojęcie wolności ewoluuje wraz z rozwojem cywilizacji, każda epoka tworzyła swoje definicje tego określenia. Z jednej strony poszczególne jednostki oczekują pełni praw i tym samym niczym nieograniczonej wolności, z kolei z drugiej strony podmioty, które stanowią prawo, systematycznie dążą do ograniczenia różnorakich praw obywateli. Zgodnie z definicją wywodzącą się z filozoficznych oraz politycznych nurtów oświecenia, która została stworzona przez rewolucję francuską i umieszczona w Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela, wolność – w ujęciu prawnym – polega na tym, że każdy może czynić wszystko, co nie jest ze szkodą dla drugiej osoby, wobec czego przyrodzone prawa człowieka nie napotykają na żadne granice z wyjątkiem tych, które zostały określone w ustawach. Współcześnie powołując się na prawo do wolności, najczęściej mamy na myśli wolność w węższym jej znaczeniu, która ograniczona jest do swobody przemieszczania się i zazwyczaj prawo to jest łączone z prawem do bezpieczeństwa osobistego, które rozumiane jest jako prawo do tego, aby nie zostać autorytatywnie pozbawionym wolności[6]. Ponadto za miarę wolności człowieka uznaje się stopień jego wtopienia się w społeczeństwo, a więc zespolenie osobistych pragnień i dążeń z celami tego społeczeństwa. Dodatkowo człowiek wolny nie powinien kierować się egoizmem ani też przeciwstawiać społeczeństwu swej indywidualności[7].

Jednym z fundamentalnych praw człowieka, które najczęściej jest naruszane, jest prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Określenie *bezpieczeństwo osobiste* jako takie nie ma samodzielnego znaczenia prawnego, lecz występuje jako swego rodzaju uzupełnienie terminu *wolność*, gwarantując jej nienaruszalność. Zgodnie z decyzją Komisji Praw Człowieka, dwa wyżej wymienione pojęcia należy odczytywać łącznie, ponieważ oba odnoszą się do fizycznej wolności oraz bezpieczeństwa człowieka. Zgodnie z art. 3 Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka „każda osoba ma prawo do życia, wol-

[4] W. Pokruszyński, *Teoretyczne aspekty bezpieczeństwa. Podręcznik akademicki*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi, Józefów 2010, s. 8.

[5] K. Grosicka i in., *Organizacja i kierowanie instytucjami bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, Aspra JR, Pułtusk–Warszawa 2013, s. 22–23.

[6] L. Koba, W. Wacławczyk (red.), *Prawa człowieka. Wybrane zagadnienia i problemy*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, s. 199–200.

[7] J. Hołoda i in., *Prawa człowieka, zarys wykładu*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011, s. 18.

ności i bezpieczeństwa osobistego", natomiast w myśl art. 9 „nikt nie może podlegać arbitralnemu zatrzymaniu, aresztowaniu lub wygnaniu", dodatkowo należy zwrócić uwagę na art. 9 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, który stanowi, iż „Każdy ma prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego. Nikt nie może być samowolnie aresztowany lub zatrzymany. Nikt nie może być pozbawiony wolności inaczej, jak tylko na zasadach i w trybie ustalonym przez ustawę". Ponadto art. 5 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka ustanawia nie tylko wolność od zatrzymania i aresztowania, ale też bezpieczeństwo przed władczą ingerencją w wolność osobistą[8].

W polskim ustawodawstwie prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego zostało zagwarantowane przepisami nie tylko Konstytucji RP, ale również wielu aktów prawnych, które opisano szerzej w dalszej części pracy. Należy nadmienić, iż zarówno liczba, jak i różnorodność wyszczególnionych w naszym prawie ingerencji w prawo do wolności, a także mnogość organów, które są uprawnione do zastosowania wymienionych środków sprawia znaczną trudność w dokonaniu jak najpełniejszej syntezy tego problemu[9].

Mając na uwadze temat przedmiotowej pracy oraz liczne przypadki, o których coraz częściej donoszą media, a które mają związek zarówno z przestrzeganiem podstawowych praw człowieka, ale też z ich łamaniem, dokonano analizy instytucji zatrzymania „w praktyce" na przykładzie Komendy Powiatowej Policji w Sieradzu. W celu jak najpełniejszego odzwierciedlenia przedmiotowego zagadnienia wykorzystano dane statystyczne związane z zatrzymaniem osoby na przestrzeni trzech ostatnich lat uzyskane z KPP w Sieradzu. W przedmiotowej pracy przedstawiono, jaką rolę w życiu każdego obywatela odgrywa poczucie bezpieczeństwa osobistego i wolności zagwarantowane odpowiednim systemem prawnym. Dodatkowo praca ta nawiązuje do funkcjonowania policji oraz uprawnień, jakie posiada ona w zakresie zatrzymania. W pracy tej przedstawiono, w jakim stopniu ochrona praw człowieka wpływa zarówno na bezpieczeństwo osobiste, jak i wolność każdego z nas w sytuacji, gdy zaistnieje możliwość zatrzymania, w aspekcie działania policji. W związku z tym skupiono się na merytorycznych informacjach dotyczących bezpieczeństwa osobistego i wolności m.in. w oparciu o: Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej i Europejską Konwencję Praw Człowieka, a także wiele cennych książek oraz artykułów. Dla potrzeb tejże pracy przeanalizowano bogatą literaturę przedmiotu, jak również opracowano udostępnioną dokumentację wewnętrzną z Komendy Powiatowej Policji w Sieradzu wraz z danymi statystycznymi oraz dane statystyczne z Prokuratury Rejonowej w Sieradzu i z Sądu Rejonowego w Sieradzu za ostatnie trzy lata (2013–2015), dotyczące zatrzymania i zażaleń na zatrzymania, w celu jeszcze pełniejszego zobrazowania praktycznego aspektu przedmiotowego zagadnienia.

Celem przedmiotowej pracy jest prezentacja tytułowego zagadnienia w odniesieniu do lokalnej jednostki policji, czyli KPP w Sieradzu oraz poddanie analizie obowiązujących w tej materii przepisów i danych statystycznych. Dla osiągnięcia powyższego założenia postawiono hipotezę: „Polityka Komendy Powiatowej Policji w Sieradzu w zakresie bezpieczeństwa osobistego i wolności osób w kwestii zatrzymania prowadzona jest

[8] Tamże, s. 102–103.
[9] L. Koba, W. Wacławczyk (red.), dz. cyt., s. 207.

zgodnie z Ustawą o Policji oraz w oparciu o inne obowiązujące przepisy prawne związane z ochroną podstawowych praw i wolności człowieka, realizowana jest ona w stopniu wystarczającym, gdyż znajduje to swoje odzwierciedlenie w aspekcie praktycznym". Przedmiotową hipotezę sformułowano w oparciu o próbę udzielenia odpowiedzi na przemyślane wcześniej pytania badawcze, które znajdą swoje odzwierciedlenie w tejże pracy. Postawiona hipoteza umożliwiła odpowiednie, rzeczowe i refleksyjne ukierunkowanie procesu badawczego i przedmiotu badań celem ich sprawdzenia. W celu weryfikacji postawionej hipotezy przedmiotem badań było wyrażenie związku pomiędzy zmienną niezależną (nad którą jako badacz autor zachował kontrolę) a zmienną zależną (która podlegała obserwacji, pomiarowi i analizie).

Jednym z fundamentalnych praw człowieka jest prawo do wolności i bezpieczeństwa osobistego, dlatego też nikt nie może być bezprawnie pozbawiony wolności. Ingerencją, która narusza gwarantowane przez ustawę zasadniczą prawo człowieka do wolności, jest zatrzymanie. Ponieważ jest to środek przymusu, który polega na krótkotrwałym pozbawieniu człowieka wolności, powinien być stosowany tylko w sytuacjach przewidzianych przez ustawy oraz ze szczególną rozwagą. Ponadto funkcjonariusze dokonujący zatrzymania muszą pamiętać o tym, że wszelkie służące temu celowi środki przymusu bezpośredniego, które bezpośrednio wiążą się z tą czynnością, nie mogą wykraczać poza ramy obowiązujących przepisów prawnych oraz w żaden sposób nie mogą naruszać godności osoby, która jest zatrzymywana czy utrudniać albo uniemożliwiać korzystanie z przysługujących jej uprawnień[10]. Zarówno zatrzymanie osoby, jak i doprowadzenie do izby wytrzeźwień w sposób niezgodny z obowiązującym prawem może zostać uznane za naruszenie prawa do wolności i bezpieczeństwa osobistego człowieka[11].

W przedmiotowej pracy starano się przybliżyć temat, który w pewien sposób dotyczy nas wszystkich, gdyż jako obywatele korzystamy z przynależnych nam praw, natomiast większość z nas nie jest w stanie przewidzieć, kiedy jego wolność będzie zagrożona, i dopiero wtedy doceni znaczenie jej ustawowej ochrony. Albowiem z prawami oraz wolnościami ściśle korespondują obowiązki określonego zachowania się. „Akcentowanie jedynie praw i wolności człowieka, a pomijanie jego obowiązków to uwzględnienie tylko indywidualistycznej strony jego charakteru. Prawa służą ochronie wolności jednostki, ale przecież człowiek wolny ma jednocześnie określone powinności wobec społeczeństwa, w którym i dzięki któremu może on w pełni korzystać ze swoich wolności". W tej koncepcji obowiązki wyrażają wobec tego godność wolności człowieka, który korzysta z niej w sposób pełny, ponosząc również ciężar świadczeń na rzecz innych[12]. To właśnie przestrzeganiu między innymi tych obowiązków mają służyć działania policji, dzięki którym zapewniona jest ochrona bezpieczeństwa obywateli, jak również bezpieczeństwa i porządku publicznego[13].

---

[10] M. Goettel i in., *Uprawnienia policjanta*, *legitymowanie, zatrzymanie, przeszukanie i czynności zbliżone, korzystanie z pomocy*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 1996, s. 16, 29, 30.

[11] L. Koba, W. Wacławczyk (red.), dz. cyt., s. 487.

[12] A. Rzepiński, *Obowiązki obywatelskie. Cywilne posłuszeństwo*, [w:] *Prawa i wolności człowieka*, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 1993, s. 153.

[13] S. Pieprzny, dz. cyt., s. 116.

Jak wynika z przedmiotowej pracy, jako obywatele naszego kraju powinniśmy czuć się bezpiecznie, ponieważ podstawowe prawa człowieka, które aktualnie nam przysługują, zagwarantowane zostały wieloma instrumentami prawnymi, natomiast nad ich przestrzeganiem i skutecznym egzekwowaniem sprawuje pieczę głównie policja. Należy także zwrócić uwagę, iż zawarte w pracy dane statystyczne dotyczące wybranych zagadnień lokalnej jednostki policji wskazują, iż przestępczość na terenie powiatu sieradzkiego ma od kilku lat tendencję spadkową, co dobrze rokuje na przyszłość. Za pośrednictwem tejże pracy przybliżono, jak istotną rolę odgrywa policja w kwestii zapewnienia bezpieczeństwa zarówno mieszkańcom regionu, jak i naszego kraju. Podsumowując badany obszar, należy dodać, iż hipoteza badawcza, po zweryfikowaniu, została potwierdzona, a cel pracy został osiągnięty.

Ograniczenia objętościowe przedmiotowej pracy spowodowały konieczność dość selektywnego podejścia do poruszanych zagadnień, gdyż złożoność tematu powodowała możliwość rozbudowywania ogólnoteoretycznych rozważań, które dotyczą konkretnych pojęć i definicji związanych z tematem tejże pracy.

Bibliografia

Goettel M., Liszewski J., Osierda A., *Uprawnienia policjanta*, *legitymowanie, zatrzymanie, przeszukanie i czynności zbliżone, korzystanie z pomocy*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji, Szczytno 1996.

Grosicka K., Grosicki L., Grosicki P., *Organizacja i kierowanie instytucjami bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, Aspra JR, Pułtusk–Warszawa 2013.

Hołoda J., Hołoda Z., Ostrowska D., Rybczyńska J., *Prawa człowieka, zarys wykładu*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011.

Koba L., Wacławczyk W. (red.), *Prawa człowieka. Wybrane zagadnienia i problemy*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009.

Pieprzny S., *Policja, organizacja i funkcjonowanie*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2007.

Pokruszyński W., *Teoretyczne aspekty bezpieczeństwa. Podręcznik akademicki*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi, Józefów 2010.

Rzepiński A., *Obowiązki obywatelskie. Cywilne posłuszeństwo*, [w:] *Prawa i wolności człowieka*, Centralny Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa 1993.

Sienkiewicz-Małyjurek K., Niczyporuk Z. T., *Bezpieczeństwo polityczne*, Wydawnictwo Politechniki Śląskiej, Gliwice 2010.

Wojtaszczyk K., Materska-Sosnowska A. (red.), *Bezpieczeństwo państwa*, Aspra JR, Warszawa 2009.